

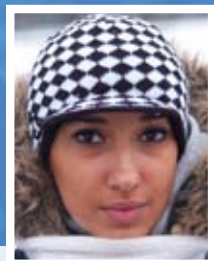
Część 3

Uprzedzenia. U2?

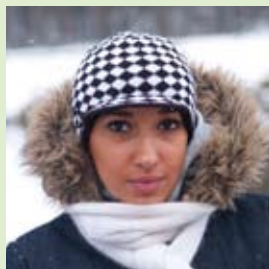
Materiały edukacyjne na temat dyskryminacji, rasizmu i antysemityzmu
Dom Anny Frank, OBWE/ODIHR

osce ODIHR

Poznaj młodych ludzi mieszkających w Polsce. Wszyscy oni mają własne doświadczenia związane z przynależnością do rozmaitych grup. Podziel się z tobą swymi poglądami na temat uprzedzeń i dyskryminacji

Edyta

To imię nosiła również moja babcia. Była wrózką, mądrą i przyjazną kobietą. Koledzy nazywają mnie też Naissa. To francuskie imię, które znaczy „odrodzenie”.

Mateusz

To imię znaczy „dar Boga” i pochodzi z języka hebrajskiego. Nadano mi je na chrzcie. Znajomi nazywają mnie Matit.

Daniel

To imię biblijne, żydowskie, ale popularne także w kulturze chrześcijańskiej. W mojej rodzinie przede mną nikt się tak nie nazywał.

Adeniyi

Moje imię znaczy dosłownie „król jest wielki” lub „wasza wysokość”. Jestem do niego bardzo przywiązany i nie zamieniłbym go na żadne inne.

Mandakh

Imię to znaczy „wschodzący skarb” i pochodzi z Mongolii. Szkolni koledzy nazywają mnie Magda albo Madzia. Nie mam o to pretensji, bo dla Polaków moje imię jest trudne do wymówienia, ale nie podoba mi się, kiedy Mongołowie zwracają się do mnie, używając polskich imion.

1 Co kryje się w imieniu?

Uprzedzenia. Kto ich nie ma?

Uprzedzenie to przyjęty z góry negatywny osąd dotyczący osoby lub grupy ludzi. Takiego osądu dokonujemy, zanim jeszcze poznamy tę osobę lub grupę. Każdy ma uprzedzenia, ale nie rodzimy się z nimi. Nabywamy je na podstawie tego, co słyszymy od innych, lub na podstawie tego, co widzimy – na przykład w telewizji – albo też na podstawie tego, co mówią nasi rodzice czy przyjaciele.

Aby zrozumieć świat, najpierw dzielimy wszystko i wszystkich na grupy. Musimy tak robić, bo inaczej nie moglibyśmy się niczego nauczyć. Na przykład dziecko nazywa „ptakiem” wszystko, co lata. Kiedy zobaczy motyla, powie „ptak”, ponieważ motyl lata. Różnice pomiędzy motylem a ptakiem pozna dopiero później.

Tak oto uczymy się rozróżniać rzeczy. Najpierw rozpoznajemy ludzi po tym, jak wyglądają lub co robią. Mówimy, że Niemcy są blondynami, Afrykanie mają ciemną skórę, Anglicy piją herbatę, a Francuzi jedzą żaby, Białorusini są zacofani, a Rosjanie to mafia. Kiedy jednak uważniej się przyjrzymy, okaże się, że takie uogólnienia są niesłuszne.

Tak więc wizerunek każdej osoby lub grupy ludzi często obejmuje zarówno pozytywne, jak i negatywne sądy, czyli uprzedzenia, które niestety niełatwo jest zmienić.

Co to jest uprzedzenie?
Uprzedzenie to przyjęty z góry negatywny pogląd na temat określonej osoby lub grupy ludzi.

Twoje imię

Jakie nosisz imiona i czy wiesz, dlaczego ci je nadano? Czy mówią coś o dziejach twojej rodziny? Jak chciałbyś, aby cię nazywano?

Moje imiona:

Oto, co wiem na temat moich imion.

(Napisz na przykład, czy nadano ci imię po kimś, a także, co oznacza twoje imię.)

Chcę, by nazywano mnie:

Co to jest dyskryminacja?
Dyskryminacja polega na pozbawianiu kogoś czegoś lub wykluczaniu jakiejś osoby albo grupy ze względu na cechy, które posiada. Objawia się w jej nieprzychylnym traktowaniu.

Czy to ważne?

Możesz rzecz jasna myśleć, co tylko

chcesz, jednak problem z uprzedzeniami polega na tym, że nie postrzega się kogoś jako osoby czyli jednostki, lecz jedynie jako przykład członka określonej grupy.

Wszyscy mamy skłonność do tego, by przede wszystkim dostrzegać to, co chcemy zobaczyć lub co jest zgodne z naszymi poglądami. Dlatego właśnie uświadomienie sobie, że coś postrzegamy niewłaściwie, zajmuje nam nieco czasu. Zdarza się to zwykle wtedy, gdy poznamy kogoś osobiście. Wtedy różnice okazują się nie tak wielkie. Jak długo jednak będziemy je podkreślać, nic się nie zmieni.

Edyta: „Niektórzy ludzie są uprzedzeni ze względu na złe wspomnienia. Albo też żywią urazy do 'innych' lub po prostu obawiają się ich”.

Mateusz: „Uprzedzenia? To kwestia edukacji i środowiska, w jakim człowiek dorasta. Ich konsekwencją może być dyskryminacja, która przejawia się na wiele różnych sposobów. Niekiedy gesty, spojrzenia czy mimikę można uznać za jej przejaw. Ludzie dyskryminują innych, bo ich nie znają lub czują się od nich lepsi. Często kierują się stereotypami i opinią innych”.

Daniel: „Na lekcjach wychowania fizycznego słabszych uczniów zawsze wybiera się jako ostatnich. Zjawisko takie zaobserwowałem w szkole podstawowej i średniej. Ma to związek z tym, że gra zespołu będzie wówczas lepsza, a szanse zwycięstwa większe. Taki kult siły wiąże się z poczuciem odtrącenia jednostek przez grupę, wprowadzenia hierarchii lepsi - gorsi. Podczas wojny szeroko pojęty kult siły i szczególnych praw przysługujących silniejszemu przeradza się w kult przemocy”.

Ćwiczenia

1. Uprzedzenie i/lub dyskryminacja

Przeczytaj wypowiedzi Edyty, Mateusza i Daniela oraz omów związki, jakie dostrzegasz pomiędzy uprzedzeniami a dyskryminacją.

A. Jak powstają uprzedzenia?

B. Dlaczego niektórzy ludzie dyskryminują innych?

C. Która wypowiedź przemawia do ciebie najbardziej? Wyjaśnij, jak wpłynęła na twoje rozumienie problemu.

2. Grupy

Wszystko, co robisz i czego doświadczasz, to, skąd pochodzisz i kim chcesz być, czyni cię niepowtarzalnym, podobnie jak grupy, do których należysz: jesteś mężczyzną lub kobietą, członkiem klubu sportowego, kibicujesz określonej drużynie itd.

A. Wymień cztery grupy, do których sam się zaliczasz.

B. Czy znasz jakieś niezgodne z prawdą sądy na swój temat? Czy bywasz czasem niesprawiedliwie „zaszufladkowywany” przez innych? Jeżeli tak, to w jaki sposób?

C. Napisz, dlaczego należy to uznać (lub nie) za dyskryminację.

Życie codzienne

Mandakh: „Często doświadczałam dyskryminacji w codziennym życiu. Pewnego dnia robiłam z mamą zakupy, kupiłyśmy tak wiele rzeczy, że pakowanie zajęło nam dużo czasu. Jacyś młodzi ludzie stojący w kolejce skomentowali to w bardzo grubiański sposób. Może się zniescierpliwili. Prawdę mówiąc, to zajście nie miało dla mnie dużego znaczenia, ale chwile takie jak ta nauczyły mnie dystansu do tego rodzaju zdarzeń. Stałam się bardziej krytyczna, jeśli chodzi o dobre obyczaje i tolerancję Polaków. Zwłaszcza po kolejnym incydencie, gdy wysiadając z autobusu, usłyszałam, jak ktoś do mnie krzyczy: ‘Wynocha z Polski, ty chińska ...!’ Czasami chciałabym walnąć kogoś takiego, ale zawsze mam w pamięci, że agresja – fizyczna czy słowna – nie jest żadnym rozwiązaniem. Najlepiej po prostu to ignorować. Bywa też, że poprzez takie dziwne reakcje ludzie chcą okazać zainteresowanie lub zaciekawienie. Można to błędnie wziąć za nietolerancję lub rasizm. Jednak kiedyś, gdy z przyjaciółmi (też Azjatami) wybraliśmy się do klubu, bramkarz nie wpuścił nas do środka. Nie chciał powiedzieć dlaczego, więc odebrałam to jako dyskryminację.”

2 Nietolerancja i dyskryminacja: ignorować czy zwalczać?

Młodzi ludzie z Polski i Holandii opowiadają o uprzedzeniach, których doświadczyli, a także o tym, jak brak wiedzy może prowadzić do dyskryminacji. W swoich wypowiedziach dają rady dotyczące tego, co można zrobić, będąc w podobnej sytuacji.

Szkoła

Daniel: „Na ulicy, na lekcjach, na szkolnym korytarzu bardzo często spotykam się z uprzedzeniami. W szkole słyszę niczym nieuzasadnione komentarze – ze strony uczniów, a niekiedy także nauczycieli. Nie da się wskazać jakiejś jednej grupy szczególnie podatnej na uprzedzenia. Niekiedy słyszy się je w trakcie luźnej rozmowy, także z ludźmi wykształconymi. Ważne, by odróżniać rzeczywistą dyskryminację od nieporozumień i przewrażliwienia. Przecież nie każda krytyka pod adresem pojedynczego Żyda oznacza antysemityzm”.

Adeniyi: „Do Polski przyjechałem przed kilku laty, by studiować. To właśnie na studiach wiele razy spotykałem się z różnymi formami dyskryminacji. Począwszy od pracy w grupach na zajęciach, gdzie byłem zazwyczaj pomijany, po kwestię dzielenia się notatkami, kiedy większość studentów odrzucała moje prośby. Sytuacja ta niewiele się zmieniła od czasu mojego przyjazdu. To tutaj, po raz pierwszy w życiu, doświadczyłem samotności. W Lagos, skąd pochodzę, wszyscy żyjemy jak przyjaciele. Tymczasem w Polsce bardzo mało osób ma przyjaciół. Jest dużo znajomych, ale mało przyjaciół. Zauważyłem też, że sytuacja ta jest zupełnie inna w małych wioskach. Poznałem tam wielu wspaniałych ludzi, szczególnie starszych, którzy okazywali mi swoją gościnność, serce”.

Życie codzienne

Sara

Jouke

Jouke i Sara byli zastraszani w szkole w Holandii.

Sara: „Zapisałam się na sztuki walki, ponieważ pewien chłopak mi groził. Wszystko zaczęło się od jego wypowiedzi na temat Żydów. Powiedziałam komuś, że mieszkam niedaleko synagogi. Usłyszał to i powiedział: ‘Słuchaj, czy to przypadkiem nie jest żydowski kościół? Powinni go spalić’. Kiedy się zirytowałam, zaskoczony zapytał, czy przypadkiem nie jestem Żydówką. Stwierdziłam, że złożę skargę na jego zachowanie. Bardzo się przestraszył i powiedział, że nie to chciał powiedzieć. I tak poszłam do dyrektora. Potraktował moją skargę poważnie i chłopak został zawieszony. Ale to jeszcze nie koniec. Ten chłopak tak się na mnie zezłościł, że kazał swojej dziewczynie przekazać mi, że mnie zabije. Bałam się wychodzić z domu. Co mogłam zrobić? Zapisałam się na sztuki walki. Uczę się ich od roku i czuję się teraz o wiele pewniej”.

Jouke: „W mojej dawnej szkole naprawdę mnie prześladowali.

Obrzucano mnie wyzwiskami za to, że jestem homoseksualistą. Byłem bity i spychany ze schodów. Trudno sobie wyobrazić, jakie to było okropne. Oczywiście chciałem, żeby ktoś coś z tym zrobił. Każdy przecież chce sprawiedliwości, ale się bałem. Problemy skończyły się dopiero, kiedy zmieniłem szkołę. Oczywiście można powiedzieć nauczycielom, co się dzieje, ale kiedy jesteś sam, nie wskażesz winnych. Tak naprawdę nie wiem, czy moja poprzednia szkoła mogła coś na to poradzić. Wychowawca rozmawiał z klasą, ale to niczego nie zmieniło. W nowej szkole w ogóle nie mam tego rodzaju problemów. Akceptują mnie i jestem w dobrych relacjach ze wszystkimi”.

Homofobia

Uprzedzenia i lęk mogą prowadzić do dyskryminacji i przemocy skierowanej wobec homoseksualistów.

Antysemityzm

Antysemityzm to uprzedzenia wobec Żydów lub nienawiść do nich.

Ćwiczenia

1. Reakcje

A. Na podstawie jednej z cytowanych obok wypowiedzi wyjaśnij, dlaczego dana osoba czuła się dyskryminowana oraz jaka była jej reakcja na te doświadczenia.

B. Czy zgadzasz się, że była to forma dyskryminacji?

C. Zastanów się, jak można reagować na takie sytuacje. Podaj kilka przykładów i przedyskutuj je w parach.

2. Powody

Kiedy naprawdę można coś nazwać dyskryminacją? Niekiedy dobrze jest różnicować ludzi i nie jest to dyskryminacją. Zastanów się nad słusznymi i niesłusznymi powodami różnicowania ludzi w przedstawionych poniżej sytuacjach.

A. Stoisz w kolejce przed wejściem do klubu i widzisz, że kogoś nie wpuszczono.
Słuszne powody:

Niesłuszne powody (dyskryminacja):

B. Masz wykonać jakieś zadanie w grupie kolegów z klasy. Jednak jeden z uczniów zostaje wykluczony z grupy.
Słuszne powody:

Niesłuszne powody (dyskryminacja):

3. Z kim rozmawiasz?

A. Chłopak zapytał Sarę, czy jest Żydówką. Jak sądzisz, czy jej odpowiedź była właściwa?
Tak, ponieważ...

Nie, ponieważ...

B. Jak zareagowałbyś na skrajny komentarz dotyczący synagogi, kościoła czy meczetu?

Jak radzić sobie z dyskryminacją

Nie zostałeś przyjęty na staż albo do pracy z powodu nazwiska? Zwolniono cię z supermarketu, bo jesteś za stary, a więc za dużo kosztujesz? Masz przyjaciół, którzy są wyzywani z powodu przynależności etnicznej, religii albo dlatego, że są homoseksualistami. To są przykłady dyskryminacji, o których należy informować. W Polsce przypadki dyskryminacji można zgłaszać np. do Stowarzyszenia „Nigdy więcej” w Warszawie: www.nigdywiecej.org.pl. Tam poradzą ci także, co powinieneś w takiej sytuacji zrobić. Jeśli dyskryminacja jest ewidentna, można jednocześnie zgłosić taki przypadek na policji.

Niekiedy nie jest jasne, czy mamy do czynienia z przypadkiem dyskryminacji, czy też nie. Coś tylko może po prostu wywołać w nas takie odczucie. W takim przypadku trudno jest się do tego stosownie odnieść lub zareagować, bowiem to, co dla jednej osoby jest bardzo przykre, dla kogoś innego może nie stanowić problemu.

Jakie jest twoje zdanie?

Swoboda wypowiedzi w ogóle nie powinna być ograniczana. Niech ludzie mówią to, co chcą, bez ograniczeń. W przeciwnym razie nie będziemy wiedzieć, co naprawdę chcieli powiedzieć.

3 Wolność słowa a dyskryminacja. Gdzie stawiasz granice?

Masz prawo mówić, co myślisz, jednak tym, co powiesz, nie możesz nikogo dyskryminować. Te dwa podstawowe prawa człowieka: swoboda wyrażania myśli i prawo do ochrony przed dyskryminacją niekiedy wchodzą ze sobą w konflikt.

Mateusz: „Swoboda wypowiedzi i ochrona przed dyskryminacją są ze sobą ściśle powiązane. Myślę, że granice wolności słowa są płynne i często bardzo trudno jest określić, kiedy zostały przekroczone. Jednak swoboda wypowiedzi nie powinna być ograniczana prawem. Każdy sam musi wiedzieć, gdzie należy się zatrzymać. Zwykle bowiem, kiedy reguły są nam narzucane, łamiemy je, bo to leży w ludzkiej naturze”.

Mandakh: „Moim zdaniem wolność słowa jest najważniejsza. Odczuwam potrzebę swobodnego wyrażania własnych opinii. Jednocześnie jednak na swobodę wypowiedzi powinny zostać nałożone pewne ograniczenia, kiedy słowa stają się wyrazem nietolerancji, nienawiści lub dyskryminacji. Oczywiście każdy ma własne poglądy i ma prawo je wyrażać, jednak czasem lepiej się nie odzywać”.

Ćwiczenia

Śmieszne czy nie?

Przeczytaj dowcip i obejrzyj historyjki obrazkowe. W odniesieniu do każdej z nich napisz, czy dostrzegasz w nich uprzedzenia. Jeżeli tak, to czego one dotyczą. Pomyśl, kto mógłby się nimi poczuć obrażony.

1. Reklama Media Markt

Rozmawia ze sobą trzech niemieckich menedżerów sprzedaży sieci Media Markt:

„Wiesz, ci Polacy nie są takimi złodziejami, jak myśleliśmy. Stoję tu już od dwóch godzin, a ciągle mam na ręce swój złoty zegarek!”

„Tak, masz rację. Jaki ładny zegarek!”

„Owszem ładny, a zobacz dedykację: »Z okazji urodzin, Warszawa 1939 «”.

Uprzedzenia? Nie/Tak, ponieważ

Może obrazić? Nie/Tak, (kogo?)

2. Madonna podczas koncertu, Confessions Tour, 2006

Uprzedzenia? Nie/Tak, ponieważ

Może obrazić? Nie/Tak, (kogo?)

3. Przyjrzyj się rysunkowi i powiedz, kto tutaj jest przedmiotem drwin. Wyjaśnij, dlaczego tak sądzisz.

4. A. Zastanów się, z kogo lub z czego nigdy byś nie żartował, a następnie wyjaśnij, dlaczego.

B. Czy twoim zdaniem zaprezentowany wyżej dowcip i ilustracje ugruntowują uprzedzenia? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Czasami to jednak idzie za daleko. Na przykład wtedy, kiedy ludzie świadomie mówią obraźliwe rzeczy o papieżu. To znaczy, że obrażają także mnie, bo jestem katoliczką.

Ograniczanie wolności słowa uważam jednak również za formę dyskryminacji.

Jakie jest twoje zdanie?
Przyłącz się do dyskusji i w pustym „dymku” napisz, jakie jest twoje zdanie na ten temat. Uzasadnij je.

Edyta: „Ważna jest zarówno ochrona przed dyskryminacją, jak i swoboda wypowiedzi. Moim zdaniem nie powinniśmy wykluczać żadnej z tych dwóch rzeczy. Każdy ma prawo swobodnie się wypowiadać, a zarazem każdy musi wiedzieć, gdzie leży granica tego, co może powiedzieć”.

Miliony Romów i Sinti żyją na całym świecie, w większości w Europie. Często są nazywani Cyganami, która to nazwa ma negatywne konotacje. W przeszłości byli nomadami (przemieszczali się z miejsca na miejsce), jednak obecnie większość Romów prowadzi osiadły tryb życia.

Dyskryminacja i wykluczenie są dzisiaj obecne w życiu wielu Romów i Sinti. Muszą stawić czoła wynikającej z rasizmu przemocy, bezrobociu i biedzie. Romowie i Sinti byli prześladowani w całej swej historii i stali się ofiarami nazistowskiego ludobójstwa. Po upadku komunizmu w 1989 r. ich sytuacja w wielu krajach Europy wschodniej i południowej się pogorszyła. Nacjonalizm doprowadził do kierowanych przeciwko nim aktów przemocy. Dlatego wielu ludzi podejmuje dziś różne inicjatywy na rzecz przeciwdziałania uprzedzeniom i dyskryminacji Romów. Celem ich jest promowanie tolerancji i równouprawnienia.

„Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów”. Od ponad 10 lat, co roku z Tarnowa do Szczurowej wyrusza kolorowy tabor cygański, który wędruje szlakiem męczeństwa Romów z czasów II wojny światowej. Celem „Taboru” poza upamiętnianiem ofiar jest także przybliżenie miejscowej ludności bogatej kultury romskiej.

4 Romowie i Sinti w Europie – lepsza przyszłość

Edyta, Aleksandar i Robert są Romami. Edyta mieszka w Polsce, Aleksandar w Niemczech a Robert w Chorwacji. Każde z nich ma własne doświadczenia związane z dyskryminacją i odmiennie reaguje na niesprawiedliwe traktowanie.

Edyta: „Ludzie są często dyskryminowani ze względu na kolor skóry, odmienną narodowość, wyznanie czy poglądy. Ja często doświadczałam nietolerancji. W szkole i na ulicy jestem obrzucana obrzydliwymi wyzwiskami. Jedynym powodem, dla którego ludzie to robią, jest to, że jestem Cyganką”.

Robert: „Mam poczucie, że bardzo wielu ludzi żywi uprzedzenia wobec Romów. Często, gdy poznaję nowych ludzi, widzę, że ich zachowanie wobec mnie jest bardzo powściągliwe. Przyzwyczailem się do tego, więc daję im czas na to, by mnie lepiej poznali. Dbam o siebie, jestem schludny i kulturalnie się zachowuję. Większość ludzi po chwili zdaje sobie sprawę, że jestem zupełnie normalnym człowiekiem i akceptuje mnie.

Czasami mam problemy. Na przykład szukałem pracy i telefonicznie umówiłem się na spotkanie z menedżerem. Kiedy się jednak spotkaliśmy, widziałem na jego twarzy zaskoczenie, że przed nim stoi Rom. Nie zatrudnił mnie. To niesprawiedliwe.

Uważam, że ludzie powinni mieć dla Romów więcej zrozumienia. Dotyczy to także tego, co o nas mówią i piszą. Jeśli nas zaakceptują jako równych sobie obywateli, wpłynie to na nas pozytywnie i zachęci wielu Romów do nawiązania z resztą społeczeństwa relacji znacznie lepszych niż te, które znamy z przeszłości. Obecnie w Chorwacji Romowie mają swoje stowarzyszenia i staramy się likwidować uprzedzenia. Od czasu do czasu pomagam w romskiej organizacji pozarządowej »Lepsza przyszłość«”.

Manifestacja przeciwko rasizmowi w Bukareszcie (Rumunia 2007), Podczas demonstracji młodzież prezentowała pojawiające się publicznie antyromskie slogany. Napis na transparencji brzmi: "Zakaz pobytu dla Romów".

Antysemitki i antyromski napis na ścianie domu. Fotografia ta eksponowana jest na wystawie romskiej w Muzeum Etnograficznym w Tarnowie. Celem wystawy jest nie tylko przybliżenie historii i kultury Romów w Polsce, ale także zwrócenie uwagi na problem nietolerancji i dyskryminacji Romów.

Aleksandar: „Często się słyszy, że Neukölln w Berlinie to najgorsze miejsce do życia z powodu tych wszystkich obcokrajowców. Uważam, że obce pochodzenie to korzyść. Masz wtedy więcej doświadczeń. Ale zarazem jesteś dyskryminowany.

Kiedyś poszliśmy z przyjaciółmi na spacer, a wszyscy oni to muzułmanie. Tylko ja miałem na szyi krzyżyk. Pojawiło się kilku innych młodych muzułmanów. Powiedzieli moim przyjaciołom: 'Co robicie z tym facetem? To Cygan, chrześcijanin'. A moi przyjaciele odparli: 'Nie obchodzi nas to. To nasz przyjaciel'. Ale później powiedzieli mi, żebym lepiej nie nosił krzyżyka. Jeśli chodzi o słowo 'Cygan', to nie zwracam na nie uwagi. Nazywają tak każdego, kto jest z byłej Jugosławii. Ich opinia mnie nie interesuje”.

Ćwiczenia

1. Romowie i Sinti

A. Dlaczego twoim zdaniem ludzie ci woła, by ich nazywać Romami albo Sinti, a nie Cyganami?

B. Czy zdarza ci się słyszeć wypowiedzi wyrażające uprzedzenia wobec Romów? Jak na nie reagujesz? Jak inaczej mógłbyś na nie zareagować?

2. Dyskryminacja

A. Podaj dwa przykłady dyskryminacji, o których przeczytałeś w tym rozdziale.

B. Podaj dwa przykłady działań przeciwko uprzedzeniom i dyskryminacji.

3. A ty?

A. Każdy zna przykłady dyskryminacji i obrzucania kogoś wyzwiskami. Zastanów się, co można by wtedy zrobić. Przypomnij sobie sytuację, w której byłeś świadkiem tego rodzaju zachowań. Opisz ją krótko.

Oto, co się stało: ...

Oto, co zrobiłem: ...

Byłem/Nie byłem z tego zadowolony.

Oto, co jeszcze mogłem zrobić:

B. Wraz z innym kolegą z twojej grupy wybierz jedną z sytuacji. Zastanówcie się razem nad najlepszym rozwiązaniem. Zapiszcie wnioski.

4. Działania pozytywne

A. Co wiesz na temat społeczności Romów i Sinti w Polsce? Poszukaj informacji w Internecie.

B. Sprawdź, jakie organizacje walczą w twoim kraju o równouprawnienie Romów i Sinti.

W przeszłości naukowcy usiłowali dzielić ludzi na tzw. rasy. Niekiedy dodawali, że biała rasa jest najlepsza. Także Żydów uważano za odrębną rasę. Dzisiaj wielu naukowców jest zdania, że wszyscy ludzie stanowią jedną rasę ludzką. Oczywiście pomiędzy ludźmi występują różnice odnoszące się np. do ich dziedzictwa etnicznego, kulturowego czy religijnego. Jednak używanie terminu „rasa” dla określenia tych różnic jest niewłaściwe.

5 Czy naprawdę istnieją różne rasy?

Rasizm

Rasizm dzieli ludzi na grupy wedle cech fizycznych, przy czym jedne grupy traktuje jako gorsze od innych. Zwykli ludzie nadal używają terminu „rasa”, natomiast naukowcy już tego nie robią. Koncepcje rasowe pochodzą głównie z XIX i XX w., kiedy naukowcy usiłowali sklasyfikować rasowo wszystkich ludzi. Przede wszystkim brali pod uwagę kolor skóry i wzrost.

możliwościach. One zależą od czegoś innego.

Antysemityzm

Antysemityzm to określenie oznaczające nienawiść wobec Żydów. Obejmuje także różnego rodzaju uprzedzenia, które niejednokrotnie datują się jeszcze od średniowiecza. W tamtym okresie chrześcijanie stanowili większość i niekiedy byli podejrzliwi wobec Żydów z racji ich wiary. Żydzi często byli pozbawiani środków do życia i prześladowani.

W XIX w. Żydów traktowano jako odrębną rasę. Antysemici uważali, że są oni gorsi i niebezpieczni. Dziś Żydzi nadal stanowią mniejszość, jednak nie są już tak jak dawniej dyskryminowani z przyczyn religijnych czy społecznych.

W przeciwieństwie do innych grup mniejszościowych, są stosunkowo silni społecznie i ekonomicznie.

Nie mają na przykład, tak jak Romowie, problemów ze znalezieniem dobrej pracy. Niemniej jednak nadal funkcjonuje jedno bardzo silne i wywodzące się sprzed wieków uprzedzenie: iż Żydzi zrobią wszystko – posuną się nawet do podstępów – by zdobyć bogactwo i władzę nad światem. Ujawnienie i zwalczenie tego uprzedzenia stanowi centralny punkt walki z antysemityzmem.

Rasizm pojawia się wraz z przekonaniem, że ze względu na kolor skóry, kulturę czy pochodzenie ludzie dzielą się na lepszych i gorszych. W konsekwencji założenie takie może prowadzić do wykluczenia ze społeczeństwa pewnych grup ludzi. W tym przypadku rasizm łączy się z dyskryminacją.

Kiedy w Europie zaczęto wiedzieć więcej na temat innych części świata, naukowcy pragnęli opisać i wyjaśnić różnice występujące między ludźmi. Ale to nie wszystko. Niektórzy naukowcy uważali, że tzw. biała rasa jest najlepsza. Do idei tej sięgano, by uzasadnić podporządkowanie Europejczykom ludów obu Ameryk, Azji i Afryki. Wielu ludzi zdecydowanie sprzeciwiało się mieszanemu ras. Tego rodzaju poglądy były bardzo powszechne, nawet wśród polityków.

Dziś punktem wyjścia jest idea, iż wszyscy ludzie tworzą jedną rasę. Różnimy się rzecz jasna wyglądem, ale to w żaden sposób nie świadczy o naszym charakterze czy

Pomiar czaszek

Zdjęcie przedstawia pomiar czaszek dzieci na holenderskiej wyspie Urk w 1910 r. Uważano, że poprzez pomiar czaszek, nosów czy wzrostu da się dokładnie opisać rasy. Narodowosocjalistyczny reżim w Niemczech dążył do ustalenia wymiarów rasy idealnej. Uważano, że najlepsza jest tzw. biała rasa aryjska.

Ilustracja pochodzi ze słowackiego podręcznika biologii. Przedstawia mężczyzn reprezentujących trzy różne rasy: białą, czarną i żółtą. Na świecie obecnie żyje ponad 6 mld ludzi. Czy sądzisz, że możliwe jest podzielenie 6 mld ludzi tylko na te trzy grupy?

Ćwiczenia

1. Podziały

Dlaczego twoim zdaniem kiedyś naukowcy dzielili ludzi na rasy, a dziś już tego nie robią?

2. Spojrzenie na rasizm i antysemityzm

Napisz, co każda z przedstawionych obok ilustracji ma wspólnego z rasizmem, antysemityzmem lub dyskryminacją. Wyjaśnij, czy obraz wyraża coś pozytywnego lub negatywnego.

A. Pomnik- instalacja ku czci zamordowanych Żydów na Placu Bohaterów Getta w Krakowie. Idea pochodzi z książki Tadeusza Pankiewicza „Apteka w getcie krakowskim”, w której autor opisuje, jak po likwidacji getta z domów na placu wyrzucane były krzesła.

B. „Jude raus” – graffiti na jednym z osiedli krakowskich.

C. Ulotka kolportowana przez organizację „Nigdy więcej”; hasło brzmi: „Najpierw jesteśmy ludźmi, a dopiero potem narodami”.

D. Spotkanie Sharon Stone z palestyńskimi i izraelskimi dziećmi.

E. Projekt realizowany przez Forum Dialogu Między Narodami – “Mowa kamieni, czyli Przechadzka ulicami miasta, które zniknęło”.

A

B

C

D

E

3. Ilustracja

Znajdź własną ilustrację dotyczącą rasizmu, antysemityzmu i/lub dyskryminacji. Napisz, jaka to ilustracja oraz (jeśli to możliwe), gdzie się znajduje, kto i dlaczego ją wykonał.

Wykopmy rasizm ze stadionów

Organizacja „Nigdy więcej” przeciwdziała rasizmowi podczas meczów piłkarskich. Współpracuje z dziennikarzami sportowymi, piłkarzami i organizacjami społecznymi, a także wspiera antyrasistowskie inicjatywy kibiców. Ma nadzieję, że uda się w ten sposób ograniczyć powszechność występowania rasistowskich i szowinistycznych zachowań, tak częstych wśród kibiców piłkarskich.

Wiele grup w Polsce występuje przeciwko dyskryminacji, uprzedzeniom i rasizmowi. Działają na rzecz tolerancji, wzajemnego zrozumienia i szacunku. Oto kilka przykładów tego, co mógłbyś zrobić, aby zapewnić dobrą atmosferę w klasie lub sąsiedztwie. Czy możesz razem ze swoją klasą sformułować plan działań na rzecz zbliżenia ludzi?

Muzyka przeciw rasizmowi

Tę kampanię wspierają najbardziej znani artyści rockowi w kraju, m.in. Kazik, Kult, Big Cyc, T. Love i wielu innych. ‘Muzyka przeciw rasizmowi’ organizuje także koncerty i nagrywa piosenki z antyrasistowskim przesłaniem.

Podwójna tożsamość

Wszyscy mamy wieloraką tożsamość. Nie jesteśmy tylko Polakami, kobietami, fanami muzyki czy sportu. W życiu każdego z nas jest kilka rzeczy istotnych z punktu widzenia naszej tożsamości. A zatem generalnie nie lubimy, jeżeli postrzega się nas jednowymiarowo. W 2008 r. Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich zorganizował kampanię plakatową pod hasłem ‘Jestem Polakiem...’. Jej celem było pokazanie, że w Polsce żyje wiele mniejszości narodowych i etnicznych, których przedstawiciele czują się Polakami, a jednocześnie są dumni ze swojej odmiennej tożsamości. Jak myślisz, czy taka kampania jest w stanie zmienić sposób myślenia ludzi na temat własnej tożsamości?

6 Inicjatywy

Ćwiczenia

Free2Choose – debaTY/dylemaTY

Program składa się z dwóch głównych komponentów: wędrujących wystaw edukacyjnych ("Anna Frank - historia na dzień dzisiejszy" lub "Żydzi w Polsce. Swoi czy obcy?") oraz debat o wolnościach i prawach człowieka. Tematyka debat skupia się wokół dylematów, które pojawiają się na granicy pomiędzy podstawowymi prawami człowieka a wartościami demokratycznymi. Dylematy te odnoszą się do takich praw jak: wolność słowa, wolność wyznania, prawo do prywatności, wolność prasy, prawo do demonstracji. Celem projektu jest stymulowanie młodych ludzi do krytycznego myślenia oraz zachęcenie do odniesienia każdego z rozważanych dylematów do ich osobistych doświadczeń.

1. Poznajmy się

Wymień trzy swoje zalety.

A

B

C

2. Grupy

Znajdź trzy osoby w klasie, z którymi najwięcej cię łączy (ale nie wśród swych najlepszych przyjaciół). Wybierz wspólnie z nimi jedną cechę. Zastanówcie się, w jaki sposób razem moglibyście ją zaprezentować. Przećwiczcie prezentację, a następnie przedstawcie ją reszcie klasy. Jeśli nie zostanie zrozumiana, zmieńcie sposób przedstawiania.

3. Co mógłbyś zrobić na rzecz zbliżenia ludzi?

A. Pracując w grupach, zdecydujcie wspólnie, co można poprawić w relacjach międzyludzkich. Wybierzcie obszar waszych działań:

klasa

szkoła

okolica, w której mieszkacie

gdzie indziej

Zdecydujcie, na czym chcecie się skupić

kontakt

działanie

przezwiska

coś innego

B. Sformułujcie swój plan na piśmie. Napiszcie, na czym polega problem, co chcecie zmienić i jak chcecie tego dokonać.

C. Wymyślcie hasło i przygotujcie plakat zachęcający innych do przyłączenia się do waszych działań.

D. Zaprezentujcie plakat. Wybierzcie najlepszy w klasie plan działania i zrealizujcie go.

Rosa Parks (1913-2005)

Bono (ur. 1960)

Irena Sendlerowa (1910-2008)

Anna Politkowska (1958-2006)

Shirin Ebadi (ur. 1947)

~~Nkosi Johnson~~ (1989-2001)

Dalajlama XIV (ur. 1935)

Ćwiczenia

1. Twój bohater
Ci ludzie walczyli lub walczą z dyskryminacją i rasizmem oraz o równouprawnienie bez użycia przemocy.
Uzupełnij każdy opis, dodając nazwisko osoby i kraj, z którego pochodzi.

 1. niezależna *...rosyjska...* dziennikarka, znana ze swego bardzo krytycznego stosunku do władz i wojny w Czeczenii. Została zamordowana w 2006 r.
 2. Podczas II wojny światowej była działaczką podziemia w okupowanej Uratowała ok. 2500 żydowskich dzieci z warszawskiego getta.
 3. nie chciała siedzieć w tylnej części autobusu i zajęła miejsce przeznaczone tylko dla białych. Tak zaczęła się jej kampania na rzecz równouprawnienia czarnych obywateli w
 4. Na co dzień jest wokalistą grupy U2. Ten pochodzący z i znany na całym świecie artysta jest także obrońcą praw człowieka i orędownikiem walki z ubóstwem.
 5. W bardzo młodym wieku *...Nkosi Johnson...*, pochodzący z chłopiec wystąpił w obronie praw dzieci zarażonych wirusem HIV/AIDS.
 6. jest duchowym i politycznym przywódcą Od 1959 r. przebywa na emigracji, gdzie prowadzi pokojową kampanię na rzecz oswobodzenia swojego kraju spod okupacji chińskiej.
 7. jest znaną prawniczką i działaczką na rzecz obrony praw kobiet i dzieci w W 2003 r. została wyróżniona Pokojową Nagrodą Nobla.

Republika Południowej Afryki,
Stany Zjednoczone,
Irlandia,
Polska,
Tybet
~~Rosja~~
Iran

2. Twoja piosenka

Leniwiec - UPRZEDZENIA

W moim akademiku setka Chińczyków
I żaden nie modli się do towarzysza Mao.
W moim akademiku setka Chińczyków,
a psy chodzą pod oknami, wcale się ich nie bojąc.

Uprzedzenia,
Nie masz nic do powiedzenia.
Powtarzasz to, co już słyszałeś,
ale nie widziałeś.
Uprzedzenia,
Świat tak szybko się zmienia.
Dzielenie ludzi na narody
bez uzasadnienia.

W moim akademiku setka Marokańczyków,
A nie widziałem wcale gościa z maczetą w turbanie.
W moim akademiku setka Marokańczyków,
A nie widziałem wcale bosych harców na dywanie.

Uprzedzenia,
Nie masz nic do powiedzenia.
Powtarzasz to, co już słyszałeś,
ale nie widziałeś.
Uprzedzenia,
Świat tak szybko się zmienia.
Dzielenie ludzi na narody
bez uzasadnienia.

Na imieniny wpadło kilku kumpli z Ukrainy.
Nieźle zaskoczenie, że mniej niż ja pili.
A wszystkie uprzedzenia ponoć dawno odrzuciłem,
By wierzyć tylko w to, co sam zobaczyłem.

Nie grałeś nigdy w chińską zośkę
Z graczem, co ma oczy skośne.
Właściwie nigdy nie miałeś okazji
Porozmawiać z gościem z Azji.

A ja tak jak Martin Luther King
Ciągłe wierzę w swoje sny.

W Afryce też, choć sądzisz, że kłamieś,
Ludzie żyją cywilizowanie.
A jeśli nie, nic mnie to nie obchodzi,
Różnorodność nikomu nie szkodzi.

A ja tak jak Martin Luther King
Ciągłe wierzę w swoje sny.

Słyszałeś o bokobrodach i diamentach,
O ścianie płaczu i żydowskich świętach.
Mówisz mi coś, a znów nie masz racji,
Usiądź z Żydami w szabas do kolacji.

A ja tak jak Martin Luther King
Ciągłe wierzę w swoje sny.

Piosenka ta mówi o uprzedzeniach. Ułóż własną piosenkę lub wiersz na temat uprzedzeń, dyskryminacji lub tolerancji.

Jeśli trudno ci zacząć, wybierz jedno zdanie ze znajdującego się powyżej tekstu piosenki. Jeżeli natomiast wolisz rysować, przygotuj historyjkę obrazkową na jeden wybrany temat.

Zeszyt ten jest elementem pakietu edukacyjnego, obejmującego trzy główne tematy:

1. Historia Żydów w Europie i antysemityzm do 1945 r.;
2. Antysemityzm we współczesnej Europie;
3. Uprzedzenia, dyskryminacja, rasizm i antysemityzm.

Materiały zostały zaadaptowane do użytku szkolnego w kilku krajach europejskich i są dostępne w oficjalnym języku każdego z tych krajów. Pakiet ten został przygotowany przez ODIHR (Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE) oraz Dom Anny Frank we współpracy z ekspertami pochodzącymi z krajów, których te materiały dotyczą.

OBWE/ODIHR

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie jest organizacją bezpieczeństwa zrzeszającą 56 państw z Europy, Ameryki Północnej i Azji Środkowej. Jej Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka wspiera inicjatywy na rzecz tolerancji i przeciwdziałania dyskryminacji, obrony praw człowieka i demokracji. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.osce.org/odihr.

Dom Anny Frank

Dom Anny Frank jest muzeum, zorganizowanym w miejscu, gdzie w czasie wojny ukrywała się Anna Frank. Zajmuje się promowaniem ideałów Anny w odniesieniu do czasów, w których żyła, ale także ze względu na ich współczesne znaczenie. Realizuje projekty edukacyjne zorientowane na przeciwdziałanie współczesnym formom antysemityzmu, rasizmu i ksenofobii oraz na promowanie tolerancji i szacunku dla innych. Więcej informacji znajdziesz na stronie www.annefrank.org.

Stowarzyszenie Centrum Polsko-Niemieckie

Stowarzyszenie Centrum Polsko-Niemieckie w Krakowie jest organizacją pozarządową, która działa na rzecz porozumienia między narodami. Jego działalność koncentruje się głównie na programach wizyt studyjnych i wymiany młodzieży. Centrum realizuje także projekty edukacyjne, których celem jest promocja tolerancji i zwalczanie antysemityzmu, uprzedzeń i innych form dyskryminacji. Więcej informacji znajduje się na stronie www.scpn.krakow.pl.

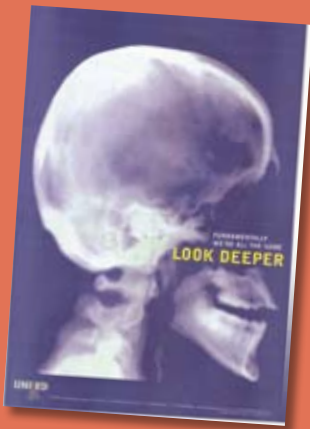
Niniejsza publikacja powstała dzięki pomocy finansowej Ministerstwa Edukacji Narodowej przyznanej na realizację zadania publicznego: „Materiały edukacyjne z zakresu edukacji na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji, uprzedzeniom, rasizmowi i antysemityzmowi oraz edukacji o prawach człowieka i edukacji międzykulturowej w ramach Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego”.

© Dom Anny Frank, OBWE/ODIHR
Stowarzyszenie Centrum Polsko-Niemieckie
Kraków 2008
Wydanie I

Tekst: Ineke Mok, Willem-Pieter van Ledden, Karen Polak (Dom Anny Frank) **Adaptacja polska:** Piotr Trojański (Stowarzyszenie Centrum Polsko-Niemieckie) **Tłumaczenie:** Marek Król **Korekta językowa:** Jadwiga Pinderska-Lech, Andrzej Chłodziński **Produkcja:** Dom Anny Frank **Projekt Graficzny:** Karel Oosting **Adaptacja językowa:** Matthias E. Kail **Wydrukowano w Polsce:** Drukarnia Skleniarz

Ilustracje: Paweł Sawicki, Piotr Trojański, Marzena Chmielińska, Agencja Spektrum, Łukasz Górniok, Ingrid van Voorthuijsen, Tomasz Watros, David Hogan/Getty Images, Gummbah, Hrvoje Rupčić, Kirsten Bilz, Adam Bartosz, Muzeum Okręgowe w Tarnowie, Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences, www.nigdywiecej.org, David Silverman/Getty Images, Forum Dialogu Między Narodami, FCUpfoto/Nick de Kruijk, www.leniwiec.band.com, Don Cravens/Time&Life Pictures/Getty Images, www.msz.gov.pl, Camera Press/Hollandse Hoogte, Reporters/AP, Sutton-Hibbert/Rex Features, Wikimedia Commons, United for Intercultural Action, Anti-Defamation League (2003), www.adl.org, Red Cross Finland.

Dołożyliśmy starań, by odnaleźć właścicieli praw autorskich do wszystkich ilustracji zamieszczonych w tej publikacji. Jeżeli jednak zauważą Państwo, że jakieś zdjęcie nie zostało właściwie uhonorowane, prosimy o kontakt z Domem Anny Frank.

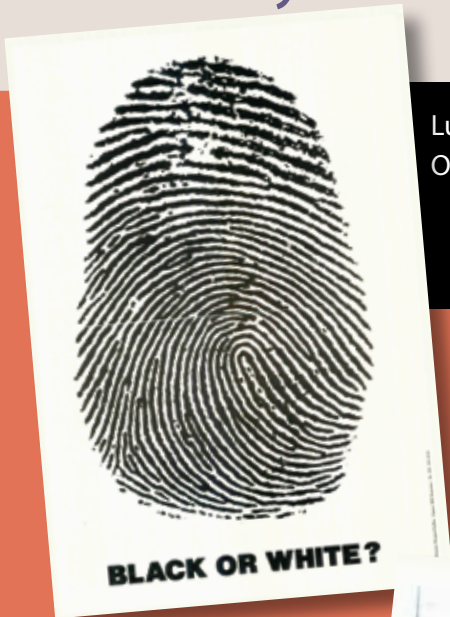

'Zasadniczo jesteśmy tacy sami. Patrz głębiej.'

'Antysemityzm jest przeciwko mnie. Antysemityzm jest przeciwko przyszłości. Jeśli jesteś przeciwko przyszłości, jesteś przeciwko mnie.'

7 My działamy. A ty?

'Czarne czy białe?'

Ludzie w całej Europie aktywnie przeciwstawiają się różnym formom dyskryminacji. Oto kilka przykładów kampanii plakatowych dotyczących uprzedzeń i dyskryminacji.

'Czy w Finlandii są rasiści?'

Jest wiele plakatów nawołujących do przeciwstawienia się nietolerancji. Wskażcie plakat, który najbardziej do was przemawia i opiszcie te jego aspekty, które najbardziej wam odpowiadają.

Pracując w niewielkiej grupie, wybierzcie temat związany z dyskryminacją, który wydaje się wam ważny i wymyślcie hasło lub symbol, które sprawią, że większa liczba ludzi uświadomi sobie ten problem. Wspólnie zaprojektujcie plakat.

